

Verkeers- educatie

Inhoudsopgave

1. Wat is verkeerseducatie?	03
2. Wat willen we met verkeerseducatie bereiken?	04
3. Wie willen we met verkeerseducatie bereiken?	05
4. Goede verkeerseducatie: wat wel en wat niet?	06
5. Verder lezen?	07

Verkeersveiligheid hangt in belangrijke mate af van het gedrag van verkeersdeelnemers. Dat gedrag wordt weer bepaald door (het niveau van) kennis, inzicht, vaardigheden en motivaties. Verkeerseducatie kan helpen om die competenties te verbeteren en zo de verkeersrisico's te verminderen. Daarmee is verkeerseducatie ook één van de instrumenten voor risicogestuurd verkeerveiligheidsbeleid. In deze factsheet gaan we hier in een aantal stappen kort op in.

1. Wat is verkeerseducatie?

Verkeerseducatie betreft alle educatieve activiteiten die als doel hebben verkeersgedrag positief te beïnvloeden.

Verkeerseducatie is in principe relevant voor alle verkeersdeelnemers, jong en oud, in alle verkeersrollen en gedurende hun gehele 'verkeersleven'. Dus niet alleen voor kinderen – in het basisonderwijs is verkeer een verplicht vak – maar ook voor beginnende brom- en snorfietzers, automobilisten, oudere automobilisten, nieuwe gebruikers van scootmobielen enzovoort. Dit heet permanente verkeerseducatie (PVE).

Naast concrete voorbeelden zoals rijlessen is er een grote verscheidenheid aan lespakketten, projecten en opleidingen op het gebied van veilig verkeersgedrag. Deze producten worden gemaakt en aangeboden door organisaties als Team-Alert, ANWB, Veilig Verkeer Nederland (VVN), Fietzersbond en andere aanbieders.

Er zijn ook verschillende vormen van informele verkeerseducatie, zoals tussen ouders/verzorgers en hun kinderen.

Educatie vs. voorlichting

Voorlichting heeft in grote lijnen dezelfde doelen als verkeerseducatie. Het verschil is dat voorlichting in principe eenzijdige communicatie is, terwijl er bij educatie sprake is van interactie met bijvoorbeeld een docent, instructeur of andere deelnemers.

2. Wat willen we met verkeerseducatie bereiken?

Met verkeerseducatie willen we primair bereiken dat mensen veilig gedrag vertonen in het verkeer. Bij veilig gedrag spelen drie zaken een rol:

- Kennen: weten wat veilig gedrag is.
- Kunnen: in staat zijn om veilig gedrag uit te voeren.
- Willen: gemotiveerd zijn om veilig gedrag te vertonen.

Doelen van verkeerseducatie

Het bepalen van duidelijke doelen is belangrijk om educatieve activiteiten goed vorm te geven en de effectiviteit ervan te meten. In grote lijnen zijn er drie soorten doelen:

1 Algemene doelen

Deze geven aan wat het algemene doel van de lesstof is: mensen in staat stellen om veilig verkeersgedrag te vertonen, passend bij hun verkeersrol.

2 Hoofddoelen

Deze bepalen wat je met een specifieke activiteit wilt bereiken.

Bijvoorbeeld:

- Een kind leert veilig oversteken.
- Een automobilist begrijpt het risico van te hard rijden.
- Iemand leert een scootmobiel goed te besturen.

3 Leerdoelen

Deze beschrijven precies wat iemand moet doen of kunnen.

Bijvoorbeeld:

- Hoe steek je veilig over?
- Wat zegt of doet iemand die het risico van hard rijden begrijpt?
- Welke scootmobielmanoeuvres moeten onder controle zijn, en in welke situaties?

Zorg bij voorkeur dat de leerdoelen voldoen aan de 5 SMART-principes:

- Specifiek: het onderwerp is duidelijk omschreven.
- Meetbaar: het is meetbaar of het doel behaald is.
- Acceptabel: het doel is motiverend.
- Realistisch: het doel is haalbaar.
- Tijdsgebonden: er is een duidelijke deadline.

3. Wie willen we met verkeerseducatie bereiken?

Verkeerseducatie is in principe relevant voor alle verkeersdeelnemers, jong en oud, in alle verkeersrollen en gedurende hun gehele 'verkeersleven'. We onderscheiden grofweg twee groepen: kinderen/jongeren en (jong)volwassenen.

Kinderen en jongeren

Formeel

Verkeerseducatie is verplicht in het basisonderwijs, maar scholen mogen zelf bepalen hoeveel tijd ze eraan besteden. In het voortgezet onderwijs is verkeer slechts beperkt opgenomen in de kerndoelen.

Er zijn diverse lesprogramma's en hulpmiddelen om scholen hierbij te ondersteunen, zoals de projecten van [TeamAlert](#). Andere voorbeelden vind je onder meer in de [Toolkit verkeerseducatie](#) van CROW.

Informeel

Ouders spelen een belangrijke rol in de verkeerseducatie van hun kinderen door hen in dagelijkse situaties te begeleiden, gevaren aan te wijzen en als voorbeeld te dienen, zowel vóór als nadat kinderen zelfstandig deelnemen aan het verkeer. Het begeleid rijden (2toDrive) is een specifieke vorm van informele educatie waarbij ouders of begeleiders jonge bestuurders helpen ervaring op te doen in een veilige omgeving.

Jong volwassenen en volwassenen

Verkeerseducatie voor jongvolwassenen en volwassenen bestaat voornamelijk uit rijopleidingen voor verschillende voertuigen. Voor beroepsvervoer gelden specifieke rijbewijzen, opleidingen en nascholing. Naast verplichte educatie voor ernstige verkeersovertreders (zoals met alcohol achter het stuur) zijn er vrijwillige cursussen en trainingen, zowel online als in de praktijk. Zo helpt Veilig Verkeer Nederland (VVN) senioren met opfriscursussen en verkeerskennis. De Fietsersbond biedt ook cursussen voor senioren en nieuwe Nederlanders.

4. Goede verkeerseducatie: wat wel en wat niet?

Er een grote verscheidenheid aan lespakketten, projecten en opleidingen op het gebied van veilig verkeersgedrag. Als je hier als gemeente mee wilt werken of zelf wilt aanbieden, laat je dan vooraf goed informeren. Stel bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Zijn het doel en de doelgroep duidelijk omschreven?
- Zijn de leerdoelen voldoende concreet?
- Passen de werkvormen bij de doelgroep en leerdoelen?
- Is het lespakket geëvalueerd en wat was het effect op verkeersgedrag?

Wil je meer inzicht in de kwaliteit van een product of programma? In de [Toolkit Verkeerseducatie](#) van CROW vind je een handige checklist om ze toetsen.

Nog een paar tips:

- Maak gebruik van nieuwe media zoals virtual reality (VR), augmented reality (AR) en serious gaming om interactiever en realistischer te trainen.
- Werk met enthousiaste, gemotiveerde en goed geïnformeerde docenten.
- Betrek ouders/verzorgers bij praktijktrainingen.

Zorg voor de juiste randvoorwaarden

Verkeerseducatie is veel meer dan alleen onderwijs en didactiek: het creëren van de juiste randvoorwaarden en kaders is essentieel. Het Europese project LEARN! heeft hiervoor een lijst met 17 'key principles' gemaakt, zoals:

- Motiveer en ondersteun scholen.
- Stel duidelijke doelen.
- Monitor en evalueer de resultaten.

Alle principes met concrete voorbeelden vind je op de [website van LEARN!](#)

Effectiviteit van verkeerseducatie

De effectiviteit van verkeerseducatie wordt weinig gemeten in onderzoek. Vaak kennen we het effect dus niet. Meer onderzoek naar educatieprojecten is dus belangrijk.

Sommige projecten of lespakketten laten meer kennis bij de deelnemers en (kleine) veranderingen in verkeersgedrag zien. Twee soorten trainingen hebben een duidelijk effect op de verkeersveiligheid. Van de gevaarherkenningstraining in de rijopleiding is aangetoond dat deze het ongevalsrisico verlaagt. Ook trainingen om de weerbaarheid van jongeren tegen risico's en sociale druk te vergroten kunnen het ongevalsrisico verlagen, zelfs als die trainingen niet specifiek over verkeer gaan.

Ook al kunnen we een direct effect van educatie vaak lastig meten, educatie blijft een instrument om de belangrijkste verkeersregels en over basisvaardigheden te leren. Net als voorlichting kan het ondersteunen bij [handhaven van verkeersregels](#) en bij het [aanleggen van veilige infrastructuur](#).

5. Verder lezen?

[Factsheet Verkeerseducatie](#) (SWOV)

[Factsheet Effectieve maatregelen voor gedragsverandering](#) (SWOV)

[Handreiking gedragsverandering in het verkeer](#) (Kennisnetwerk SPV)

[Toolkit Verkeerseducatie](#) (Kennisnetwerk SPV)

[LEARN! – Leveraging Education to Advance Road Safety Now!](#)

[Verkeersveiligheidstraining voor ouderen](#) (Kennisnetwerk SPV)

[Gevaarherkenningstrainingen](#) (Kennisnetwerk SPV)

Tenzij anders aangegeven is de informatie in dit document gebaseerd op de Factsheet Verkeerseducatie van SWOV, versie maart 2024.

Colofon

Uitgave

Kennisnetwerk SPV

Productnummer

KN SPV 2024-7

Opmaak

Inpladi bv, Cuijk

Foto's

Shutterstock.com

December 2024

